

A HITÉBEN IS HITELES GÁRDONYI GÉZA

(Eger, 2022. október 29. Líceum kápolnája)

Gárdonyi Géza fia, József Az *élő Gárdonyi* könyvében olvasható: „Ziegler Sándor lutheránus vallású, Nagy Terézia katolikus házasságából származik **Géza** mint második gyermek. Római katolikus lesz, szívében és tollában is. Hirdeti az emberszeretetet, a tökéletesedés útját, az örök élet bizalmát. **Jézus** mély értelmét.” **Jézus Krisztus** erkölcsi kereszt alakú: imádd az Istent, szeresd felebarátod úgy, mint tenmagad. A Gondviselő talentumokkal ruházta fel teremtményeit. Ünnepeztünk esetében, - miként idéztük - ez a szív és a toll. Utóbbi ritkább adomány, a versírás, a regény-, színmű - avagy kisregény s novella írás készsége kevesek égi jutalma. Már az ókori költő megfogalmazta: „Mindenkít a vágya vezérel!” **Gárdonyi** esetében ez a vágy: összhangban élni Isten teremtett világában a szeretettel és az igazsággal. 34 éven keresztül nyomozta, kergette és ritkán meg-meg érintette ez a lelki harmónia. Sem a lakóhelyek gyakori cseréje, sem a néptanítói és kántortanítói állomáshelyei, majd Szegeden és Pesten hírlapíróként eltöltött évek sem tántorították el vágyaitól. **Jan Van Rusbrock** a 13.-14 század fordulóján élt domonkos misztikus szerint: „*Mikor az igaz, lelki mélységének mélységében honol, és ott nyomorúságát szemléli, amikor belátja, hogy minden haladásra és kitartásra képtelen, amikor a világ hanyagságának és önön hibáinak sokaságát látja, - megássa az áldozatoságának völgyét. Nyomorúságának láttára, leborulva feltárja azt Isten irgalmassága előtt. S Krisztus ezer tüzet és ezer fényt áraszt ennek az alázatos léleknek mélységébe. S az ember lelke ismét befogadó képes. Lángol, ég a szeretettől.*” Lelki mélységét már **Devecserben**, 25 évesen megfogalmazott imájában megmutatja: „*Uram, add szent kegyelmedet... Segíts küzdelmeimben! Őrizz meg minden bajtól, hogy Téged zavartalanul szerethesselek, mert csak Te vagy az, akit szeretni akarok határtalanul és lángoló szívvel. Te vagy az én egyetlen és legönzetlenebb Atyám!*” Küzdelmei, párkapcsolati válsága sem engedte el Isten felé nyújtott kezét. 1894.október 10-én **Szabolcska Mihály** barátjához íródott levelében bevallja, hogy Istenben egy örökké duruzsoló öreg Urat lát. Aki bár végtelen, de hasonlít egy jó, nemes szívű, szeretettől sugárzó emberhez. Ez a duruzsolása kötelezi és aktualizálja, kövesse továbbra is az Ő akaratát. A megélt személyességében és a kereszthordozás lélek-próbáló alázatában úgyszintén Isten fogja kezét. Abban az Isten-kézben az igazság és a szeretet, az irgalom és állhatatos erő marad vele. Olykor önsajnálkozásba is átcsapó vívódásain túl megőrizte hitét. Birkózott az Úrral, s nem engedte el őt sem még meg nem áldotta. Elsősorban a hűségével, maradt az igazi hús és vér Izrael, Istenével megküzdő. Sebzetten, de nem legyőzötte, alkalmazkodva, de nem megalkudva. **Szent Pál** „*cserépedényben őrzött kincs*” hitképlete sokszoros létélménye maradt **Gárdonyi Gézának**. Általánosságban a kiskorúak (4-7 éves kor között) a szokás vallásossága, majd tekintélyi vallásosság (7-11 éves időintervallumban) után következik a preapubertás, majd pubertás kort döntően meghatározó lázadó hitciklus. Jubileumát ünneplő írónk, költőnk esetében ez 22 és 33 éves kora között, alaposan késleltetve, de kicsúcsosodott. „Nem Reád haragszom Uram, hanem Éretted” ősi bölcsességével zárhatjuk le ezt a spirituális időszakát.

1897. június 22-én, közel 34 évesen, két fiával és édesanyjával érkezett Egerbe. A próbatételek és a harmónia - keresés éveit ekkor váltja fel a nyugodt, csendes alkotói időszak.

Ott a Sáncon, a történelmi várfalak tözsomszédságában folytatólágosságában éli meg az igazságot és szeretetet. Éretten, úgy lelki, mint alkotói harmóniára találása ez az életszakasz. 1913 januárjában mély belső tépelődései után fogalmazta meg, hogy egy úton levő krisztushívő, akinek fel kell kutatnia életútja minden napján a közénk testesült Istenfiát.

„Az én aranyom nem a hegyek bányáiból való;

az én tömjénem nem Arábia illatfáin termett;

az én mirhám sem testi sebeket enyhít.

De csak odaviszem, hova

a Napkeleti Három.”

Az író lelkében soha ki nem alvó hit lángja az, ami aranyánál értékesebb; reménye beigazolódása, hogy eddig megtett keresztútja jó illatú áldozatként hatol fel Isten magaslatáig; tollának nap, mint nap hallható sercegése orvosságként szolgálta lelke gyógyulását. Az író társ, az ugyancsak keresztútját türelemmel megélő **Bródy Sándor**, 1921 őszén írt levelében így méltatta barátját: *„Géza, te igazi költőnek és valóban kereszténynek születted, úgy is éltél szívedben és válladon hordozván a szent jelet.”* Ezt a szent jelet, a keresztet nem hiába nevezték, elsősorban a keleti egyházatyák, **Nazianzi Szent Gergely**, **Nizzai Szent Gergely**, **Nagy Szent Bazil**, a 'lélek emelőszerkezetének'. Ugyanis kiemel az önsajnálkozás és befelé fordulás révületéből s egységbe forraszt Krisztussal. Mindeközben spirituális energiaforrásként hitelesen közösségben tart embertársaival. **Gárdonyi Géza** legjelentősebb munkái egri évtizedei alatt születtek. Megvalósították a **Titkosnapló** többször felemlgetett rezgéseit az olvasóiban. Égi Mesteréről így vallott: *„Önzetlenül csak egy ember szeretett: Krisztus. Elszédülök, ha rátekintek a keresztjára”*

A 14.-15. század fordulóján élt misztikus, **Norwichi Szent Julianna** gondolatát kölcsönözve, beigazolódott **Gárdonyi Géza** hitbeli fejlődésében, túl kell lépni a nyugati gondolkodás fehéren feketén látásmódját. A **vagy-vagy** ördögi logikáját, miszerint valaki vagy jó, vagy rossz. A választott néptől megörökölt és **Krisztus** evangéliumának szellemiségében az *és...és* keresztény lelkülettel kijelenthető: az ember jó és rossz is; aki halad és elbukik; aki megtér és újból képes továbbmenni. Egyik alkalommal meg is fogalmazta ünnepeltünk: *„Sok idő kellett, még ki tudtam jutni a levegőre, a fényre... Hajós voltam, akinek 35 évig kellett haladnia iránytű nélkül. Csak hányódtam, süllyedeztem, ide-oda hánykolódtam a folytonos ködben, nem tudván hová jutok. De azért mentem, haladtam, irányozgattam magamat ösztönszerűleg.”* Egerben egyfajta lelki metamorfózis játszódott le lelkében. A gyarló ember, a lelki gyötrelmeket keresztthordozó lassan láthatatlanná törpült. Minthogy a leírt betűkből életre kelt személyekben, nagyon is reális történetekben az isteni akarat vált láthatóvá. Az **Istenre eszmélés**, a **csendes lelki átváltozás** után a **szenvedély** tör fel 1897 után keletkezett műveiben. Benne égett szereplőiben, hogy ízig, vérig húsemberként rezgessék meg olvasóiban azt a csodát: te is lehetsz Zéta, Balogh Csaba, Jancsika, Szent Margit, Vicuska, avagy éppen Dobó, - csak másképpen neveznek. **Gárdonyi** nem szégyellte az erősekben is megláttatni az esendőt,

Beengedte Jézust a lelkébe; ajtót nyitott előtte, aki mindig is ott várakozik bebocsájtásra. A Bebek bástya tövében lakó, rabja lett Istennek. Az Isten-és emberszeretet foglyaként kötelezte el magát, hogy tolla segítségével kedvet csináljon sokaknak. Merjenek ők is ajtót nyitni Istennek! Váljanak Isten rabjává! - Minden más lesz! Nem könnyebb, de lényegesen más, egyszerre emberek javára, Istennek dicsőségére élni, alkotni és ha úgy adatik, szenvedni!

Záró gondolatképpen. „Madarat tolláról, embert barátjáról” népi bölcsessége alapján ki kell emelni, hogy a kortárs írók, festőművész és zenész barátai mellett több mint tucatnyi pap és szerzetes fordult meg rendszeresen otthonában. Jó humorával, műveltségével és társaságot sokra értékelő emberként, mindig nyitva állt ajtaja megannyi barátja és hittestvére előtt. Egyfajta nimbuszt jelentett házába szívesen látott vendégnek lenni.

Végakaratóban az állt, hogy egy pap barátja szentelje be porhüvelyét éjszakának idején a kertjében; s ne legyen ott se nép, se ismerősök, csak a család. Megírta néhány gondolatban, hogy Isten szolgája mit mondjon a családnak vigasztalásul.

Eger városa, a gondviselés másként döntött. Sírhelye a Bebek bástya lett, a főegyházmegye Főpásztora temette, több ezren kísérték végső nyughelyére. „Mi egriek nem emelhattük magasabbra testét a Bebek bástya magaslatánál” – vallotta a cisztercita szerzetes, **Torday Ányos**. Úgy érezzük, Szentháromság egy Istenünk lelkét jóval magasabbra!

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!